

**ÇOCUK SAĞLIĞININ ATATÜRK DÖNEMİ
SİYASETİNDEKİ VE MECLİS GÜNDEMİNDEKİ YERİ***

*Ayşe Nur REÇBEROĞULLARI**

Makale Geliş Tarihi-Received: 01.12.2019
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 11.05.2020
Doi: 10.37093/ijsi.746485

329

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

ÖZ

Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldığından itibaren milletin ahvali sıhhiyesini millete verdikleri bir söz olarak gören milletvekilleri sağlık konusunu ele almışlar ve vatan evlatlarını yaşatmak için politik anlamda atılması gereken her adımı atmaya çalışmışlardır. Nüfusun artırılması açısından yeni doğumların meydana getirilmesi ve bunun da öncesinde mevcut çocuk sağlığının korunması dönemin sağlık bakanlığının da önem verdiği bir konu olmuştur. Bir çocuğun iyi yetişmesi için beslenmesi ve süt içmesinin gerekliliği, hastalıklar karşısında dağıtılan kinin, ararot gibi dönemin iyileştirici olduğu düşünülen ilaçları, bu bağlamda hekim yetiştirmenin önemi, alınacak vergilerin özellikle bu yönde kullanılmasının tavsiyelerini tutanaklarda görmekteyiz. Özellikle köylerde yaşayan çocuklara ne derece sağlık ulaştırıldığı, sahip olunan teknikle ve malzemeyle ne kadar fayda sağlanacağına görüldüğü ve sonunda kanunlarla sabitlendiği önemli bir süreç olan Atatürk döneminde en az askeri yatırımların önemi

* Bu makale, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Ayşe Nur Reçberoğulları tarafından Prof. Dr. Saime Yüceer danışmanlığında yürütülmekte olan "Atatürk Dönemi Çocuk Politikası" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Bursa/Türkiye. aysenurtelli87@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8959-3281>.

Ayşe Nur REÇBEROĞULLARI

kadar sağlık yatırımları da önem kazanmıştır. Çocuk yetiştirirken anne ve babalara yönelik eğitici ve bilgilendirici kitapçıklar dağıtılması yine vekillerin önerileri arasındadır.

Sağlık Bakanlığı'nın, yetişkinlerden ayrı olarak değerlendirebileceğimiz çocuk hijyeni kapsayan Umumi Hijyeni Kanunu ile çocuk sağlığı konusunda etkili çalışmaları olmuştur. Aşı kanunu ile beraber, gıdalar, ilaçlar ile çocukları alkol ve uyuşturucudan uzak tutma çabaları mecliste vekillerce uzun görüşmelere sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Sağlık, Hastalık, Politikalar, Kanunlar.

330

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

**THE PLACE OF CHILD HEALTH IN ATATURK POLITICS
AND IN THE ASSEMBLY AGENDA**

ABSTRACT

Turkey tried to take every step to be taken in the political sense to perpetuate the Grand National Assembly deputies saw the nation's circumstances of sanitation as a promise they gave to the nation since it opened have addressed the health issues and homeland sons. The creation of new births in order to increase the population, and the protection of the existing child health before that, was also an issue that the ministry of health of the period also gave importance. We see the necessity of feeding and drinking milk for a child to grow up well, the medicines which are thought to be curative, such as quinine, arrowroot, and the importance of educating physicians in this context, and the recommendations of using the taxes to be taken in this direction. Health care has gained importance as much as the importance of military investments in Atatürk's era, which is an important process in which the amount of health care is provided to children living in villages, and how much benefit will be provided with the techniques and materials owned and finally fixed by law. It is also among the suggestions of the attorneys to distribute educational and informative booklets for parents while raising children.

The Ministry of Health has had effective studies regarding child health with Public Health Law, which covered child hygiene, which we can be evaluated separately from adults. With the vaccination law, all efforts to keep children, foods and medicine away from alcohol and drugs have led to long negotiations at the deputies in the parliament.

Keywords: Children, Health, Illness, Policies, Laws.

GİRİŞ

Çocuğun yetişkinden ayrı bir birey olarak ele alınması ve onun için özel ilgi ve hassasiyet gösterilip çalışmalar yapılması çok eskiye dayanmamaktadır. Buna karşın 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) açıldıktan kısa bir süre sonra çocuk temelli düşünceler oluşturulmaya başlanarak, bakanlığa konu olacak önemi anlaşılmış ve çocuğun sağlığına yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır.

332

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Henüz vatanın büyük bir kısmı işgal altındayken, Kurtuluş Savaşı'nın sinyallerinin verildiği süreçte Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları sağlığın önemini bilerek, ilk olarak adı daha sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na dönüşecek olan Umur-ı Sıhhiye-i Muavenet-i İctimaiye Vekaleti'ni yani Sağlık Bakanlığı'nı 2 Mayıs 1920 tarihinde 3 sayılı kanun ile kurmuşlar ve bu bakanlığa sağlık konusunda her türlü çalışmayı yapma görevini vermişlerdir

Yıllar süren savaşların ve hastalıkların etkisiyle ülkeyi ilerletecek eğitimli nüfusun da büyük kayıp verdiği Türkiye'de, sınırlı sayıdaki işgücü de hastalıklarla mücadele etmekteydi. Ülkenin kalkınması için gerekli olan işgücünün artırılması yaşanan zorluklardan dolayı mümkün olamamaktaydı. Bundan dolayı yaraların sarılması ve kalkınma sürecinin bir an önce başlaması için ülkenin sağlık konusundaki geri kalmışlığı, çocuk felcinin yanısıra sıtma, verem, frengi, gibi salgın hastalıkların yaygınlığı ve özellikle çocuk ölümlerinin önlenemez artışının durdurulması gerekmekteydi. Bundan dolayı Atatürk Döneminde sağlık konusunda etkili birkaç isim söz konusu olmuştur. Bunlardan ilki Sağlık Bakanlığı'nın kurulmasıyla 3 Mayıs 1920 tarihinde bakanlığın başına getirilen ilk sağlık vekili Dr. Adnan (Adıvar) Bey olmuştur. Onun döneminde teşkilatlanma ve mevzuat konusundaki eksikliklerin giderilmesine ağırlık verilmiştir. Bu dönemde yapılan çalışmalar Devletin sağlık teşkilatını tüm ülke geneline yaymak, çok sayıda doktor yetiştirmek, ebelerin sayısını köylere yetecek kadar çoğaltmak, annelerin ve çocukların sağlıklarını korumak için doğum ve çocuk bakımevleri açmak, Verem Sanatoryumlarını çoğaltmak, Sıtma, Frengi, Trahom ve diğer sosyal hastalıklarla mücadele etmek şeklinde olmuştur. Bir sonraki isim ise Cumhuriyet döneminin ilk Sağlık Bakanı Dr. Refik (Saydam) Bey olmuştur. Onun döneminde ise ağırlıklı olarak salgın hastalıklarla mücadele edebilmek için Türkiye'nin birçok şehrinin etüt

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

edilmesinin önemine inanılmış, bu kapsamda il sağlık teşkilatları, buldukları bölgelerin coğrafi, sosyolojik ve sağlık koşulları açısından yaptıkları incelemeleri ve ulaştıkları sonuçları Umur-ı Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekaleti'ne rapor etmişlerdir. İlk aşamada merkez ve taşra teşkilatını güçlendirmeye başlayan Refik Bey, halkın, adeta bir yıkım halini almış sağlık problemlerini çözmek durumunda kalan Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti ile sağlığı yayararak, sağlıklı nesiller yetiştirmek için gerekli olan salgın hastalıklarla mücadeleyi, hastalıklar nedeniyle azalan doğumlar ve artan çocuk ölümlerini azaltmayı ve hıfzısıhhayı yaygınlaştırmayı kendisine ana amaç edinmiştir. (Tuğluoğlu, 2008: 351-352).

Dr. Refik (Saydam) Bey'den görevi devralan Dr. Rıza Nur döneminde de Dr. Refik Bey döneminde il sağlık teşkilatlarınca verilen raporlar düzenlenerek bir dizi halinde yayınlanmıştır. 24.12.1921-27.10.1923 tarihleri arasında görev yapan Dr. Rıza Nur'dan sonra Dr. Refik Bey, yeniden Sağlık Bakanlığı görevini devralarak sağlık konusunda etkili çalışmalar yürütmüştür. (Tanış, 2019: 2833).

Mustafa Kemal Atatürk, Medeni Bilgiler kitabında, Sağlık Bakanlığına verilen görevlerin kapsamını belirtmiştir. Buna göre bu görevin tanımı; ülkenin sağlık koşullarını iyileştirmek ve halkın sağlığına zarar veren her türlü hastalıklarla ve zararlı etkenlerle mücadele etmektir. Bakanlık, yeni neslin sağlıklı yetişmesine çalışır. Doğumdan önce ve sonra annelerle ilgilenmek ve doğumu kolaylaştırmak, ülkeye dışardan salgın ve mikroplu hastalıkların girmesinin önüne geçmek, ülkenin içinde mikroplu salgın hastalıklarla ölümlere sebep olan diğer zararlı etkenlerle savaşmak, hekimlerin çalışmasını gözetmek, gıdalar, ilaçlar ve uyuşturucu maddelerin denetimini sağlamak, serum ve aşılar yapmak, çocuk, okul, gençlik, işçilik ve göçmenlerin sağlığının korunması ile ilgilenmek, sağlıkla ilgili yayın ve uyarılar, öneriler yapmak bu görevlerin başlıcalarındandır. Resmi sosyal yardım kurumu olan Sağlık Bakanlığı tüm ihtiyacı karşılayamayabilir. Bunun için Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay gibi sosyal yardım kurumları da destek faaliyetleri yürütürler. Devlet tarafından hastaneler açılması ve bunlara, yerel yönetimin kararıyla bazılarının parasız olarak kabul edilişi sosyal yardım kurumlarının gördüğü önemli hizmetlerdendir. (Atatürk, 2010: 434).

Cumhuriyetin ilk yıllarında ağırlıklı olarak nüfusun artmasını engelleyen hastalıklar verem, sıtma ve frengiydi. Bu hastalıklara karşı

verilecek olan mücadele ülkenin nüfusunun artarak güçlenmesini sağlayacaktı. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın, 1 Kasım 1925 tarihinde Meclis açış konuşmasında üstünde durduğu konu, özellikle 1 Kasım 1934 ve 1 Kasım 1937 tarihlerinde de vurguladığı gibi, sağlıklı, gülbüz nesillerin yetiştirilerek, vatandaşların sağlıklarını muhafaza etmek gerekliliğidir. Mustafa Kemal Paşa bunu şu sözleriyle ifade etmiştir: *"Cumhuriyetin başlı başına bir esas olarak muvaffakiyetle takip eylediği sıhhat mücadelesine gittikçe vasaitini artıran bir vüsatle devam olunmak lâzımdır."* Mustafa Kemal Paşa bu sözleriyle sağlık konusunda atılan adımların, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, ekonomik ve siyasal anlamda gelişmesinde büyük bir öneme sahip olacağını belirtmiştir. (TBMMZC, D.2, C.19, 1.11.1341 (1925): 8-9).

TBMM'de de, Milletvekilleri genel sağlık konusunda fikirlerini sunarken, özel olarak çocuk sağlığı konusunu da ihmal etmemişlerdir. Bir nüfus politikası olarak da önem kazanan çocuk sağlığını korumak, çocuk ölümlerini azaltmak ve doğumları artırmanın yanı sıra mevcut bebek ve çocuk sağlığını korumak da önerilen tedbirlerden bazılarıydı. Bu konuda yapılacak kanunların ne derece etkili olacağı dönemin politikacılarının tam olarak bilincinde oldukları bir durumdu.

Bu konuda çıkartılan kanunlardan en kapsamlısı 24 Nisan 1930 tarihinde kabul edilerek 6 Mayıs 1930 tarihinde yürürlüğe giren Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'ydu. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun çocuk hıfzıssıhhasını içeren kısımları dönemin çocuk sağlığını bütünüyle kapsamaktaydı.

1. ÇOCUKLARI ETKİLEYEN HASTALIKLAR KARŞISINDA MİLLETVEKİLLERİNİN TUTUMLARI

13 Eylül 1920 tarihinde Kastamonu Milletvekili Dr. Suat Bey, çocukları korumanın önemine ve onların diğer hastalıklarla beraber irsi hastalıklardan da korunması gerektiğine dikkat çekmiştir. Buna ek olarak ispirtonun zararları hakkında düşüncelerini de dile getiren Dr. Suat Bey: *"Halbuki irs suretile, evlâttan evlâda intikal etmiş olan hastalıkların en mühimi bais olan bilhassa ispirtodur. Bugün pek eski zamanlardan beri bu gibi nekaisi irsiye esbabı, irsi olarak bir takım çocuklar tevlit etmiştir ki, işte bunlar işareti itiyat etmiş olan zevatın çocuklarıdır. Pek çok masumlar vardır ki, böyle dünyaya nakisedar olarak gelirler ve hayatı beşeriye içinde analarından doğmuş mücrüm olarak yadedilirler."* diyerek

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

ispirotodan kaynaklı irsi hastalıkların çocukların ve nesillerin hayatında olumsuz etkileri olduğunu ve olacağını ifade etmiş ve gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. (TBMMZC, D.1, C.4, 13.9.1336 (1920): 123).

Bundan sonra sonu genellikle ölümle sonuçlanan çocuk hastalıkları, TBMM’de milletvekillerinin birçok defa gündemine girmiştir. Özellikle doğan her üç çocuktan birinin beş yaşını tamamlayamadan ölüyor olması nüfus ve gelecek açısından milletvekillerini düşündürmekteydi. (Duman, 2009: 705-715).

Ölümlere neden olan çeşitli faktörler vardı. Elbette ki bunlardan birisi de hastalıklardı. Dönemin etkili hastalıklarından birisi de difteriydi. Difteri için Ardahan Milletvekili Talat Bey, bu hastalıktan dolayı günde yüz çocuğun öldüğünü belirtmiştir ve sağlık hizmetlerinin bir vazife olarak vatanın her yerine ulaştırılması gerektiğini ifade etmiştir. (TBMMZC, D.2, C.3, 20.10.1339 (1923): 87).

Kanunların özellikle halkın iyiliği için yapılmasını ve bu konuda gerektiğinde güç uygulanabileceğini savunan Trabzon Milletvekili Ali Şükrü Bey ise aşı kanunundan örnek vermiştir. Halkın aşının uygulanmasını istememesine rağmen bu kanunun uygulanması sayesinde çiçek hastalığından büyük ölçüde özellikle de çocukların kurtarılması sağlanmıştır. Bunun için Ali Şükrü Bey: “Biliyorsunuz ki aşı kanunu tatbik edilmeden evvel bu memlekette binlerce, on binlerce adam çiçek hastalığından ölürdü, aşı kanunu mecburi bir şekilde tatbik edildiği zaman, bizim halk, ihtiyatsızlığından dolayı, keçi gibi dağlara kaçıyordu. Fakat mümkün mertebe tatbik, olunabilen bu kanun, memleketimize hiç olmazsa on bin çocuk kazandırmadı mı?” diyerek kanunun zorlayıcı tedbirlerini savunarak buna örnek vermiş ve üzerinde hassasiyetle durulmasını temenni etmiştir. (TBMMZC, D.1, C.22, 21.8.1338 (1922): 264).

Sağlık hizmetlerinin özellikle büyük tahripde bulunan hastalıklarla alakadar olması gerektiğini vurgulayan Aydın Milletvekili Mazhar Bey özellikle verem, sıtma ve çocuk ishallerinin yıkıcı etkisinden söz ederek: “Bendeniz zaten memleketin ihtiyacı nispetinde çok noksan olan etibbayı, böyle kırtasiyecilikte, raporculukta değil, memleketi tahribeden emrazi sâriye ve halkı kemiren, öldüren verem, sıtma ve saireyle mücadele edecek ve çocuk ishalleriyle uğraşacak ve halkı meccanen tedavi edecek, kurtaracak bir teşkilâtla mesailerinin semeredar olmasını isterim ki

memleketin hayat ve istiklalini temin edecek ancak bu gibi teşkilattır.” diyerek tıbbi hizmetlerin doğru kullanılmasını vurgulamıştır. (TBMMZC, D.1, C.22, 21.8.1338 (1922): 264).

2. ÇOCUĞUN VARLIĞI AÇISINDAN SAĞLIK YATIRIMLARININ MECLİSTEKİ ÖNEMİ

24 Nisan 1922 tarihinde Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey, sağlıklı ve iyi durumda çocuklar yetiştirmek için bütçenin bir kısmının sağlık harcamaları için de ayrılması gerektiğini ve sağlık yatırımlarının en az orduya yapılan yatırımlar kadar önemli olduğunu vurgulayan Hüseyin Avni Bey: “Paramızı yalnız baruta yatırıyoruz. Sıhhiye Vekaleti’ne yatırım yapılmalı, doktorlar altında hayvan, heybesinde ilaç, köy köy dolaşır ve dolaşmalıdır. Kadınlarımız çocuk getirirken ölür, çocuk yetişmez. Doktor yazmaktan vakit bulamaz ki...” şeklinde açıklama yaparak çocuk sağlığı ve çocuk doğumları için hayati öneme dikkat çekmiştir. (TBMMZC, D.1, C.19, 24.4.1338 (1922): 323).

Milletvekilleri, sağlıklı çocuklar yetiştirmek için yeterli süt ve süt ürünü bulunmadığını ve bundan dolayı bakımlı ve iyi çocukların yetişmediğine dikkat çekmek istemişlerdir. Ağır hastalıklar ve özellikle gürbüz çocuk yetiştirmek için gerekli malzeme ve doktor bulmanın zorluğu hakkında TBMM’de konuşan Aydın Milletvekili Mazhar Bey: “Sonra efendiler! Bir çocuğu emzirtmek için süt bulamıyor ve saire bulamıyor ve bundan dolayı çocuklar iyi yetişmiyor. Kamilen mahvoluyor.” demiştir. Sıhhiye Vekaleti için “Sağlık Vergisi” alınması önerisini de mecliste sunan Mazhar Bey “Meselâ bendeniz diyorum ki, memlekette arz ettiğim gibi Maarif Vergisi ve saire alındığı gibi acaba umumi “Sıhhat Vergisi” de alınsa olmaz mı? Ve böyle bir vergi alınmak süratiyle umum ahaliyi meccanen tedavi etmek cihetine gidilebilir mi?” demiştir. Bununla çocuk, engelli ve yaşlıların sağlık ihtiyaçlarının karşılanabileceğini vurgulamıştır.

Nüfus meselesinin memleketin en önemli meselelerinden biri olduğunu ve bunun çözümünün gebelik ve gebeleri eğitici bir kitapçık hazırlanması ve dağıtılmasıyla çözüleceğine inanan Bolu Milletvekili Tunalı Hilmi Bey: “Gebelik haline ait birtakım vasaya ile beraber bir çocuk doğduğu andan itibaren üç veyahut yedi yaşına kadar nasıl büyütülür? Böyle bir risalenin, gayet muhtasar ve köylünün anlayabileceği bir lisanla yazılmış ve yedi sekiz sahifeyi tecavüz etmeyin ve açık bir ibare ile

Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve Meclis Gündemindeki Yeri

köylünün anlayabileceği dehşetli ve açık bir şekilde yazılmış bir risalenin neşri zannınca pek büyük faydaları intaç edebilir. Hatta her çocuk doğdukça, ebeveynine benim fikrimce bir tane bu risaleden verilmelidir." demiştir. Ayrıca Tunalı Hilmi Bey bu kitapçığın sadece köylerdeki muhtarlara, hocalara vermekle kalmayıp ailelere bizzat ulaştırılması gerektiğini savunmuştur. "Hattâ bir ananın, bir babanın dördüncü, beşinci çocuğu meydana gelir gelmez ona bir hediyeyi şükran olmak üzere o nüshadan birtane meccanen verilmelidir." diyerek çocuk eğitimi için yapılacak bir kitapçığın öneminden bahsetmiştir. (TBMMZC, D.1, C.22, 7.9.1338 (1922): 542).

Hastalıklarla ilgili çok daha fazla çalışma yapılarak, Sıhhiye Vekaleti bütçesine destek verilmesi gerektiğini belirten Ergani Milletvekili Kazım Bey, çocuk ölümleri için: "Geçen sene mensub olduğum dairei intihabiyemde, Ergani livasında 600 çocuk çiçekten ölmüştür. Efendiler! Biz bir sene zarfında memleketin 600 ümidi zihayati toprak altına gömmüşüzdür." demiştir. Ergani livasında sağlık çalışanlarının olmadığını söylemiş ve oradaki insanların kendi hallerine terkedildiğini belirtmiştir. Bundan dolayı Sıhhiye Vekaleti'nin 1340 sene bütçesine yatırım yapılmasını talep etmiştir." (TBMMZC, D.2, C.2, 26.9.1339 (1923): 294).

3. ÇOCUK HASTALIĞINDA ALTERNATİF TIP VE TEDAVİ

Milletvekillere göre çocuklar için gerekli görülen ilaç ve türevi maddeler, çocuk beslenmesinde ve gelişiminde önemli rol oynadığı düşünülen sıcak iklimlerde yetişen maranta adlı kamıştan çıkarılan çocuk maması yapmaya yarayan un olan "ararot" (TDK Türkçe Sözlük, C.1, 1988: 127) ve sıtmanın tedavisinde kullanılan kınakınadan yapılan bir madde olan "kinin"dir. (TDK Türkçe Sözlük, C.2, 1988: 1326).

Ararot sayesinde bulunduğu bir çocuğu büyütebildiğini söyleyen Erzurum Milletvekili Salih Efendi: "Arkadaşlar, bu ararot ile ararottan başka çocuklar için hastalar için eczanelerden aldığımız bazı şeyler vardır ki, bunlara ihtiyacı katı vardır. Hatta ararotu hususi olarak arz edeceğim. Erzurum hicreti esnasında elime bir çocuk geçti. Eğer ben ararot bulamasaydım çocuk helak olacaktı ve ararot sayesinde çocuğu büyüttüm besledim ve size şimdi bir nüfus olarak yetiştirdim." diyerek dönemin çocuk yetiştirmede kullanılan ürününün önemini anlatmıştır. (TBMMZC, D.1, C.9, 4.4.1337 (1921): 356).

337

IJSl 13/1
Haziran
June
2020

Çocuk dünyaya getirdikten sonra sütü kesilen kadınlar için ayrıca ararota ihtiyaç duyulduğunu belirten Erzurum Milletvekili Salih Efendi: *"Bâzi kadınlar; tabiplerce de malûmdur, birçok kadınlar çocuk getirdikten sonra sütleri kesilir, süt almaya iktidarı yok veyahut bulamazlar veyahut sütannenin de sıhhati muhtel olur, işte böyle zamanlar için çocukların ararota çok ihtiyacı vardır."* demiştir. (TBMMZC, D.1, C.9, 4.4.1337 (1921): 356).

338

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Yurt dışından getirilip eczanelerde satılan ararottan ziyade el yapımı patates tozu haline getirilen yapımı oldukça basit olan ararotun yapısından bahseden Gümüşhane Milletvekili Hasan Fehmi Bey: *"Burada mezuubahis olan ararot, patates unundan, sudan süzdürülme suretiyle yaptığımız ararotlardır. Bunun muamelesi gayet basittir. Bu kadar patatesimiz mevcut iken ararotu yapamıyoruz. Hariçten gelsin dersek beneniz musir değilim, ister gelsin, ister gelmesin. Eczanelerden gayri mahallerde torba ile satılan ararotlar alelekser mahluttur efendim."* diyerek ararotun bir karışım olduğunu ve üretiminin kolaylığını belirtmiştir. (TBMMZC, D.1, C.9, 4.4.1337 (1921): 356).

Bununla beraber Kırşehir Milletvekili Yahya Galip Bey köylülere bir sene zarfında 1700 kilo kinin dağıtıldığını özellikle çocuklar arasında yaygın olan sıtmanın önlenmesi için bunun çok önemli olduğunu ifade etmiştir. (TBMMZC, D.2, C.3, 20.10.1339 (1923): 87).

4. ÇOCUK ÖLÜMLERİNİ ÖNLEME ÇABALARI

Genel olarak doğumlarda azalmanın olduğunu ve çocuk ölümlerinin miktarının çok fazla olduğunu vurgulayan İstanbul Milletvekili Hamdi Bey: *"Çocuklardaki vefiyat hemen tahakkuk etmiştir diyebilirim % 80 derecesindedir. Tevellüdata %80 derecesinde vefiyat vuku bulursa artık bu millet nasıl tekessür eder?"* diyerek çocuk ölümlerinin yıkıcı sonuçlarına dikkat çekmiştir. Doktor Hakkı Şinasi Paşa İstanbul'da çocuk ölümlerinin %80, Anadolu genelinde ise %90 olduğunu ifade etmiştir. (TBMMZC, D.2, C.6, 19.2.1340(1924): 127).

"Türk gibi kuvvetli" deyiminden yola çıkarak sağlıklı ve güçlü bireyler yetiştirmenin Cumhuriyetin en önemli görevlerinden biri olduğunu ve *"Sıtma İle Mücadele Kanunu ve Esbabı Mucibe Lâyihası"* nın bunu gerçekleştirecek araçlardan biri olduğunu belirten Kırkkilise Milletvekili Doktor Fuat Bey, Layiha Encümeni Mazbatasını Heyeti Umumiye 'ye sunmuşlardır. Özellikle Meriç, Sakarya, Seyhan,

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

Ceyhan gibi nehir kenarlarında sivrisinekler vasıtasıyla geçen sıtma hastalığı, adı geçen nehirlerin yakınlarında nüfusu günden güne azaltmıştır ve küçük çocukların ölümüne neden olarak anne karnındaki bebeğe de geçebileceğinden ötürü doğumları azaltmıştır. Sıtma Vergisi ve Sağlık Tarlası¹ gibi uygulamalarla bunun önüne geçilebileceği vurgulanmıştır. (TBMMZC, D.2, C.1, 15.11.1340 (1924): 247).

Genel olarak çocuk ölümlerinden yeteri kadar bahsedilmediğini oysa bunun çok önemli olduğunu özellikle çocuğu hayatta tutmak için çeşitli tedbirler alınması gerektiğini vurgulayan Sinop Milletvekili Yusuf Kemal Bey: *“Çocuk hastalıkları, vefiyatı, yalnız bugün hattâ aşardan da evvel pek kıymetli bir şeyi ilk evvel hükümet programında görüyorum. O da ölmekte olan çocukların hayatının muhafazasıdır.”* demiştir. Memlekette bazı yerlerde %70, bazı yerlerde %80'i bulan çocuk ölümlerine karşı tedbirler alınması için: *“Halbuki bir sene zarfında eşkiyanın öldürdüğü yüz kişi ise onun yanı başında çocuklara bakılmamalık yüzünden ölenler binlere baliğ olmaktadır. Onun için ben bunu görmekle mahzuzum ve temenni ederim ki, Fethi Beyin kabinesi çocukların hayatının muhafazası meselesinin beyannamesinin en başına geçirsin.”* diyerek durumun ciddiyetini gözler önüne sermiş ve mevcut hükümetin bu konuda çalışması gerektiğini vurgulamıştır. (TBMMZC, D.2, C.10, 27.11.1340 (1924): 403).

Tedavi olunmadığı durumlarda ciddi salgın ve ölümle sonuçlanan ve çok önemli bir çocuk hastalığı olan difteri (kuşpalazı) tedavisi için sağlık şartlarının yetersizliğini vurgulayan Ardahan Milletvekili Talat Bey: *“Baytar için vukubulan müracaatların tehsil edildiğini bilirsiniz. Hayvanat hastalığına karşı baytar gelir fakat difteriden günde yüz çocuk ölüyor dersiniz. Hiç kimse gelmez, bir doktor gelmez.”* diyerek sağlık hizmetlerinin arttırılarak uzak köylere ulaştırılması için talepte bulunmuştur. Geçmiş hükümetlerden farkın ve bir halk hükümeti olmanın bu farklılıkla sağlanabileceğine dikkat çekmek istemiştir.“

¹ Doktor Fuat Bey'in önerisi olan “Sağlık Tarlası” savaştan çıkmış ve vergi verecek durumu olmayan halktan bin dönümden fazla arazisi olan çiftlik sahiplerinin her iki yüz elli dönüm arazisine karşılık bir dönümünü ekerek hasılatını devlete vermesidir. Buradan elde edilen gelir sıtma gibi hastalıkların tedavisinde kullanılacaktır. Bkz.: (TBMMZC, D.2, C.10, 15.11.1340 (1924): 248).

26 Ocak 1341/1925 yılı için Başvekil Ali Fethi Bey, çocuk ölümleri için hükümetin önlemler aldığını çocuk ölüm ve çocuk hastalıkları için yapılan görüşmelerin en öncelikli görüşmeler olduğunu vurgulamıştır: “Efendiler! Memleketimizde nüfus meselesinin ne dereceye kadar mühim ve âtimiz için ne kadar haizi ehemmiyet bir mesele olduğunu hükümetimiz takdir etmiştir ve bunun için yegâne çare sıtmaya, çocuk vefiyatına karşı mücadele etmektir.” diyerek alınan önlemleri de belirten Ali Fethi Bey, gerekirse, Himayei Etfal Cemiyeti gibi Hilâli Ahmer gibi ya da Türk Ocakları gibi çocuk için yararlı sosyal yardım kuruluşlarından yardım alabileceklerini vurgulamıştır.” (TBMMZC, D.2, C.10, 27.11.1340 (1924): 406).

340

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

5. ÇOCUK BAKIMI, ÇOCUK HASTALIKLARI VE ÇOCUK ÖLÜMLERİ KARŞISINDA SOSYAL YARDIM KURULUŞLARI

5.1. Himaye-i Etfal Cemiyeti’nin Çalışmaları

Kırklareli Milletvekili Doktor Fuat Bey, Türkiye Büyük Millet Meclisi Lâyiha Encümeni’ne sunduğu raporda, Meclis başkanlığına hitaben Türkiye Himayei Etfal Cemiyeti için, memleket çocuklarının yaşamı ve sağlığı, özellikle şehit ve kimsesiz çocukların sağlıklı bir şekilde büyütülmesi ve çocuk ölümlerinin önüne geçilmesi konusunda, halka genel bir rehber olabilmek amacıyla merkezi hükümette, sıhhi süt tevzi alanı ve muayenehane, bir çocuk bakım evi ve bir çocuk bahçesi inşa ve tesis etmek için uygun bir arsa tedarik edilmesini teklif etmiştir.

Yine Doktor Fuat Bey, çocuk ölümlerini önlemek için yapılacak çalışmalardan en önemlisinin, süt çağındaki çocuklara bakmak ve ilgili kurumlar açmak olduğunu düşünmüştür. Yaptığı teklifin de Himayei Etfal Cemiyetinin de istemiş olduğu bir arsa üzerine çocuk bakım evleri, çocuk muayenehaneleri ve çocuk bahçesi gibi sırf çocuklara ait inşaat yapılacağıdır. Ankara’da çocukların oynamak için uygun yerleri olmadığından dolayı hiç olmazsa bir çocuk bahçesinin bir örnek teşkil edeceğini ifade etmiştir.

Bunun ardından Sinop Milletvekili Yusuf Kemal Bey Himayei Etfal Cemiyeti’ne Amerika’da yaşayan Türklerin iki yüz bin lira kadar yardım yaptıklarını söylemiştir. Çocuk bakım yeri, çocuklara süt

Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve Meclis Gündemindeki Yeri

verecek bir yer olacak olan binanın da o yardım parası ile yapılacağını ve seçilen arsanın da bunun için kullanılacağını ifade etmiştir. Bunun üzerine oylamaya koyulan *"Himayei Etfal Cemiyetine Furuht Olunacak Arsa Hakkında Kanun"* olarak kabul edilmiştir. Maddenin içeriği *"Ankara'da Şengül Hamamı Caddesinde Numune mektepleri karşısında Hükümete ait beş metre murabbaıdaki arsanın kıymeti mukayyedesıyla Türkiye Himayei etfal Cemiyetine furuhtuna Maliye Vekili mezundur"* şeklindedir. (TBMMZC, D.2, C.15, 1.3.1341 (1925): 87).

5.2. Darüleytamların Çalışmaları

Sivas Milletvekili Halis Turgut Bey'in yaptığı açıklama Türkiye'de Sıhhiye Vekaleti'nin 1341 için tasavvur ettiği çocuk doğum ve bakım evi vardır. Bunlar onar yataklıdır. Bunların üçü İstanbul'da, ikisi İzmir'de, biri Adana'da, biri Konya, biri de Sivas'ta olacaktır şeklindedir. (TBMMZC, D.2, C.15, 9.3.1341 (1925): 286).

1341 yılı Darüleytamlar bütçesi ve genel durumu açıklanırken 1340 yılında mevcut olan on sekiz Darüleytamdan Bigados'ta bulunana ihtiyaç bulunmamasından dolayı buradaki yetimler diğer Darüleytamlara yerleştirilmiştir. Darüleytamlara gelen yetimler arasında zayıf veremli olanların iyileştirilmeleri için adı geçen Darüleytam yerine müdür ve müdür muavini tabip olmak üzere İstanbul'da bir prevantoryum² tesisine ihtiyaç hissedilmektedir. Bundan dolayı bütçeye 1340 yılında on sekiz kurum idare edecek kadar tahsisat eklenmiştir. 1340 Bütçesine ek olarak 1341 yılında bu maddeye; dört beş bin lira daha ekleme yapılmıştır. (TBMMZC, D.2, C.18, 22.4.1341 (1925): 33).

5.3. Halkevlerinin Çalışmaları

Genel olarak çevrede yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, sakatlar, düşkün ihtiyar ve hastalarla ilgilenmek; mevcut hayır cemiyetlerinin faaliyetlerinde çalışmak; kreş, öğrenci yurtları, işçi tedavi yurtları gibi sosyal yardım kurumlarının çalışmalarını hızlandırmak; fakir öğrencilerin elbise, yemek ve barınma giderleriyle

² Prevantoryum: Vücutlarına verem mikrobu girmesine rağmen henüz hastalığa yakalanmamış zayıf kimselerin, vereme yakalanmasını önlemek amacıyla bakıldıkları kurum. (TDK Türkçe Sözlük 2, 1988: 1824).

ilgilenmek; tedaviye muhtaç hastaların tedavilerini sağlamak gibi sosyal amaçlarla kurulan Halkevlerinin bulunduğu muhitte yardıma muhtaç, kimsesiz kadınlar, çocuklar, sakatlar, ihtiyarlar tespit edilerek onlara gereken yardımlar yapılmış; şehir ve köylerde fakir hastaların muayene ve tedavileri sağlanmış; ilkökul öğrencilerinin vücut ve diş muayeneleri yaptırılmıştır. Halkevi mensubu doktorlar, kendilerine halkevi adına müracaat eden hastaları ücretsiz muayene etmiş; birçok halkevinde poliklinik açılmış, böylece ihtisas sahibi doktorların yoksul hastaları tedavi etmesi sağlanmıştır. (Özsarı, 2002: 23-24).

342

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Halkevlerinde ayrıca doğumla ilgili bilgi verilmiştir. Çocuk sağlığı ile ilgili yazılarda ise; çocukların altlarına toprak konulmaması gerektiği, temizliğe alıştırmaları ve iyi çocuk yetiştirmenin öneminden bahsedilmiştir. (Çanak, 2013:13).

Örneğin, konuşmacılarının büyük çoğunluğu öğretmenlerden oluşan Manisa Halkevi'nde birçok konuda verilen konferansların yanı sıra; sağlık, cinsel eğitim, çocuk bakımı, uyuşturucu maddeler gibi farklı konularda da konferanslar düzenlenmiştir. (Uyar, 1993: 68).

6. NÜFUSU KORUMAK İÇİN ÇOCUK SAĞLIĞINI KORUMA ÇABALARI

16 Mayıs 1926 tarihinde mecliste Türkiye'nin nüfusunun az olduğunu araziye oranla arttırılabileceğini Nüfusu çoğaltmanın önemini vurgulayan ve Sıhhiye Ve Muaveneti İçtimaiye vekâleti Bütçesi için konuşan Karasi Milletvekili Vehbi Bey nüfusun çoğaltılması için şartlar mevcut olduğunu bunlardan birinin de mevcut çocuk miktarının sağlığını korumak olduğunu söylemiştir. Genel ve Özel hıfzıssıhhyayı koruyup geliştirmenin ve doktorlara verilen önemin arttırılmasını istemiş ve bunun için vergi alınabileceğini ifade etmiştir.³

³ Bkz., Karasi Milletvekili Vehbi Bey bu duruma şöyle bir örnek vermiştir: "Bir odacının refikası vazı hamı etmek lâzım geliyor. Çocuğu getiremiyor. Ebede çocuğu alamıyor. Bir doktora ihtiyaç hasıl oluyor. Operatöre gidiyorlar öldüğü için söylüyorum, sağolsa idi bölemezdim. Buradan müdafaa edilirdi - operatöre gidiyorlar. Operatör diyor ki ben bunu alırım. Fakat elli lira isterim. Adamcağız diyor ki benim maaşım yirmi iki liradır. Size otuz lira vereyim. Olmaz, elli liranı

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

Vehbi Bey ayrıca bir anekdot paylaşarak çocuğunu muayene ettirememiş, ilaç alamamış veya sağlık problemi için doktor getirememiş vatandaşların köylerde ve kazalarda çok sayıda olduğunu vurgulamıştır. *“Nitekim bugün tevzi edilen çocuk hastalıklarına dair istatistiklerde yüz küsur bin çocuğun bakımsızlık yüzünden kendilerini muhafaza edemedikleri görülüyor.”* diyerek çocuk hastalık ve ölümlerinin vahametini belirtmiştir. Ardından Sıhhiye Vekâletinden bir bölgede bir sene zarfında gözlem yapılarak tıpkı sıtma mücadelesi gibi bir çalışma yürüterek doktorlar ve sağlık çalışanlarının durumlarını iyileştirilmesini rica etmiştir. (TBMMZC, D.2, C.25, 16.5.1926: 168).

16 Aralık 1926 tarihinde Kırklareli Milletvekili Doktor Fuat Beyin, çocukların içki ve tütün kullanmalarının yasaklanması hakkında kanun teklifi yapmıştır. Lâyiha Encümenine havale edilen bu teklifin ardından yine Doktor Fuat Beyin çocuk ölümlerinin tespit ettirilmesi hakkındaki takriri başvekaletle havale edilmiştir. (TBMMZC, D.2, C.28, 16.12.1926: 57).

31 Mart 1330 tarihli Emrazı Sâriye ve İstilaiye Nizamnamesi’ne bazı maddeler ilâve edilmiştir Bulaşık hastalıklardan biri zuhur eden veya bu gibi hastalıklardan birinin zuhuru tehlikesi mevcut olan yerlerde lüzum görülecek kişilere bu hastalıklara karşı kullanılan aşılar Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti tarafından uygulanması ve Aşı yapılmasına muhalefet edenler Ceza Kanununun 526’ncı maddesine göre cezalandırılmasıdır.

Ardahan Milletvekili Talat Bey nizamnameye ilave edilen maddeleri yetersiz görerek, Zabıta Sıhhiye Hayvaniye Kanunu gibi, Zabıta Sıhhiye İnsaniye Kanununun da olması gerektiğini söylemiştir. Bu kanunun eksikliğini acı verici sonuçları olduğunu kendisinin evladını doktor ve ilacın zamanında gelmediği için kaybettiğini vurgulamıştır. Sivas Vilâyetinde difteri hastalığının etkisi görüldüğünde ancak yirmi gün sonra doktorun gönderilebildiğini

almadıkça gitmem diyor. Askeri bir doktora gidiyor geliyor. Muayene ediyor. Fakat çocuğu alamıyor. Nihayet bu zat yine o doktora git diyor. Tekrar o doktora gidiyorlar, iki saat sonra geliyor. İki saat sonra kadın da çocukta gidiyor. Bu suretle o aile sönüyor.” diyerek durumun ciddiyetine dikkat çekmek istemiştir. (TBMMZC, D.2, C.25, 16.5.1926: 168).

343

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

bundan dolayı da kadar iki yüz seksen çocuğun hayatını kaybettiğini açıklamıştır.

Yine Talat Bey, köylerdeki çok çeşitli hastalıkların olduğunu ve bu hastalıklardan birinin de uyuz hastalığı olduğunu ifade etmiştir. Uyuz hastalığının öldürücü olmasa da yayılabilen ve çocukları zayıf bırakan bir hastalık olduğunu söylemiştir. Bunları uzaklaştırmak için bir kanunun olmadığını buna karşın ülke nüfusunu artırmak için kanunlar yapılarak ve gezici heyeti tahkikiyeler ile hekimlerden müfettişler tayin edilerek ve bunları inceleyip denetleyerek nüfusun çoğaltılmasının mümkün olduğunu söylemiştir. (TBMMZC, D.2, C.29, 26.2.1927: 139-140).

344

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Urfa Milletvekili Refet Bey, okullardaki hasta çocuklar için bazı uygulamaların olduğunu söylemiştir. Bu gibi çocukların, velileri varsa velilerine verildiğini yoksa, yetim ya da kimsesizlerse derecelerine göre şehir yatı mektebine, eğer on beş yaşından yüksek ve ilk öğrenimini tamamlamış iseler de liseye gideceklerini söylemiştir. Askeri okullardaki çocukların sağlık durumu için açıklama yapan Kütahya Milletvekili Müdafaa Milliye Vekili Recep Bey'de: "Eğer çocuk verem olursa, esasen askeri mektepten gitmeyip de başka yerden devam eden çocuklar nasıl ahkâma tabi ise, bu da tabii o ahkama tabi olur." demiştir. (TBMMZC, D.2, C.30, 26.3.1927: 223).

Maarif Vekili Mustafa Necati Bey 12 Nisan 1927 tarihinde Hıfzıssıhha dairesinin okullarda fakir çocukları eğitip beslemek için tedbirler aldığını söylemiştir. 1927 senesi için İstanbul'da bir prevantoryum tesis edileceğini ifade eden Mustafa Necati Bey: "Bundan maksadımız uzun müddet tedaviye muhtaç olan hasta çocuklarımızı ve hasta muallimlerimizi bu müessesede bir taraftan toplamak ve diğer taraftan da bu müesseseyi açık hava mektebi halinde bir idare etmektir." diyerek fakir ve hasta çocuklar için yapılan iyileştirmeleri vurgulamıştır.

Bunun dışında Mustafa Necati Bey kız liselerinin programlarında değişiklik yapılacağını kız liseleri programları ile erkek liseleri programları arasında çok az fark olduğunu ve ev hıfzıssıhhası, çocuk hıfzıssıhhası, ev idaresi, mutfak idaresi, mutfak eşyalarını temin gibi bir ev hanımı için zorunlu olan konuları liselerde öğretmenin bir zorunluluk olduğunu vurgulamıştır. "Efendiler; bugün nüfusumuz azalıyor diyoruz. Bilhassa çocuklar çok ölüyor diyoruz. Zannediyorum ki, çocuk vefiyatının mühim kısmı, çocuk bakmak ilmini küçük annelere

**Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri**

öğretemediğimizden neşet ediyor. Onun için hıfzıssıhha dersinin bilhassa kız liselerimizde çok yer tutmasını Vekil Beyden rica ederim." diyerek kız çocuklarının anne olacağını ve bu eğitimle donatılmasının gerektiği konusundaki görüşlerini bildirmiştir. (TBMMZC, D.2, C.31, 12.4.1927: 92).

29 Mart 1928 tarihinde alınan kararların 51. maddesinde ebeler bazı yükümlülükler tanınmıştır. Buna göre ebeler, hamilelerin muayenesiyle bunların sağlık durumlarına ait tedbirleri uygulamak ve doğumu gerçekleştirirken doktor gözetiminde bulundurmaları zorundadırlar. Her ebe, Sıhhiye Ve Muaveneti İçtimaiye Vekaleti'nce verilecek malzemeleri doğum sırasında beraberinde bulunduracaklardır. Bunun dışında ebeler çiçek aşısı uygulayabileceklerdir. Aynı kararların 72. maddesinde tedavi amacıyla yapılacak her çeşit tedbirler için veya büyük ameliyatlar öncesinde hekim veya dişçiler hastanın, hasta çocuk ise de veli veya velisinin iznini alırlar. Bu kanuna uymayanlar ilgili kişinin şikayetine bağlı olmak şartıyla elli liradan iki yüz liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar. Bu yüzden cismen veya aklen zarar meydana geldiği takdirde ceza kanununun 459'ncü maddesi tatbik olunacaktır. (TBMMZC, D.3, C.3, 29.3.1928: 9).

Bunun dışında çocuk ile ilgili gelişmelerden bir diğeri de yine, Ceza Kanunu'nda belirtilmiştir. Buna göre yeni doğmuş bir çocuk eğer ölü doğmuşsa, çocuğun ölüsü üzerinde yapılacak tetkikler söz konusudur. Çocuğun özellikle doğumu takip eden veya doğum sırasında yaşayıp yaşamadığının ve vaktinde doğup doğmadığının ya da erken doğmuşsa yaşayabilecek bir halde olup olmadığının tayin edilmesi üzerine ebelerin görevlendirileceği Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 82. maddesinde belirtilmiştir. (TBMMZC, D.3, C.10, 4.4.1929: 11).

7. 1927 SENESİ SAĞLIK BAKANININ ÇOCUK SAĞLIĞINI DA İÇEREN DEMECİ

22 Nisan 1928 tarihinde Sıhhiye Vekili Doktor Refik Bey, 1927 Senesi Çocuk Sağlığını da içeren konuşmasında, son bir sene içinde Türkiye Cumhuriyeti'nde genel afet halini alacak bulaşıcı hastalıkların olmadığını çocuklar arasında bazı bölgelerde görülmekte olan kızıl hastalığının da mümkün olduğu kadar sınırlı kaldığını ve sınırlı

kalması için de yapılabilecek her türlü tedbirlerin ve tedavilerin uygulandığını ifade etmiştir. “Bendenizin heyeti celilenize arz edeceğim 1927 senesinde memleketin ahvali sıhhiyesi 1926 senesine nazaran daha şayanı memnuniyet derecededir ve mahsus bir terakki göstermiştir.” diyerek TBMM’de dönemin sağlık konusunda alınan tedbirlerini sunmuştur. (TBMMZC, D.3, C.3, 22.4.1928: 200).

Çocuk sağlığının artan önemi karşısında tüm bu çalışmaların yapılmasının yanı sıra ayrıca Dr. Ali Şükrü Bey, bir çocuk doktoru olarak çocuk bakımına dair öğütlerde bulunmuş ve halkı bilgilendirmek istemiştir. (Cumhuriyet, 23.04.1929: 3).

346

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

8. ÇOCUKLARA MAHSUS HASTANELERİN İHTİYAÇLARI

Hastalıklar ve doğum gibi çeşitli sebeplerle hastanelere olan ihtiyaç çok fazlaydı. Sağlıklı bir nesil yetiştirmek içinse çocuk hastanelerine olan ihtiyaç fazlasıyla hissedilmiştir. Bundan dolayı inşa edilen hastane sayısının arttırılması için çalışılmıştır. Mecliste sık sık açılan hastaneler ve sunulan ihtiyaçlardan bahsedilirken, kamuoyunda gazetelerde de özellikle doktorlar tarafından hastanelere ihtiyaç olduğu ayrıca ifade edilmiştir. (Akşam, 23.04.1931: 1-2)

Ankara Doğum Ve Çocuk Bakım Evinin 01.12.1928 tarihinden 23.12.1928 tarihine kadar ihtiyacı olan et, ekmek, süt, yoğurt, sadeyağ ve zeytinyağı; yaş ve kuru sebze, un, pirinç unu, soda, sabun, odun, kömür, petrolün yirmi gün süre içinde ilgililer tarafından değerlendirilmesi Ankara Doğum Ve Çocuk Bakım Evi Müdüriyeti’nden gelen yazı ile bildirilmiştir. (T.C. Resmi Gazete, 1071, 20.12.1928).

İstanbul Çocuk Hastanesi’ne dahili hastalıklar mütehasısı, operatör çocuk hastalıkları mütehasısı, kulak, burun ve boğaz mütehasısı, göz hastalıkları mütehasısı vb., olmak üzere toplam 694 lira maaş desteği verildiği açıklanmıştır. (TBMMZC, D.3, C.12, 18.5.1929: 59).

25 Temmuz 1929 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan kararnamede İstanbul Çocuk Hastanesi ile ilgili bir ihale duyurusu yapılmıştır. “İstanbul Çocuk Hastanesi’nde yapılacak 13.326 lira 36 kuruş bedeli keşifli inşaat ve tamirat tanzim edilen keşifname ve şartnamesi ve 6 Ağustos 1929

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

Salı günü saat 15.00'te kapalı zarf usulüyle ihale edilmek üzere münakaşaya konulmuştur." şeklindedir. (T.C. Resmi Gazete, 1250, 25.07.1929)

9. ÇOCUKLARIN ZARARLI MADDELERDEN UZAK TUTULMASI İÇİN TEDBİRLER

Çocuk hıfzıssıhhasına gerekli önemin verildiğini ifade eden Bursa Milletvekili Bakteriyolog Refik Bey, bu kanun ile işçilere ait kanunların, onların sağlıklarını korumaya yardımcı olacağını ve özellikle bedenen çalışmaya gücü yetmeyen çocukları himaye edecek, gebeleri, emziren anneleri koruyacağını vurgulamıştır.

Umumi Hıfzıssıhha kanununun öneminden bahseden İstanbul Milletvekili Yusuf (Akçura) Bey, o ana dek işçinin sağlığı ve hayatının genel olarak her yerde ihmal edildiğini ve bunların özellikle kadın ve çocukların hayatına mal olduğunu belirtmiştir. Kanunun önemli bir bölümünün gebe kadınların, yeni doğmuş veya küçük yaşta bulunan çocukların korunmasına yarar sağladığını belirterek, Doğu ve Batı toplumlarını karşılaştırmıştır. Yusuf Bey, Doğu toplumlarında yeni doğan ve küçük çocukları korumak için Devletçe etkili tedbirler alınmadığını, doğum fazlalığı ile nüfusun korunabildiğini ifade etmiştir. Buna karşın Batı toplumlarındaysa çocuk ölümlerinin çok azaltılabildiğini tüm bunların da bazı ekonomik ve siyasi tehlikeleri meydana getirdiğini söylemiştir. Bundan dolayı nüfus meselesinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla beraber, Türkiye'de gebe kadınların, yeni doğanların, küçük çocukların hayat ve sağlık meselelerini ilk kez gündeme getiren ve bu yolda ilk teşebbüslerde bulunarak faydalarını ortaya koyan hekimlerden Profesör Doktor Besim Ömer Paşa ile Himaye-i Etfal Cemiyeti Başkanı Doktor Fuat Bey'i çocuk ile ilgili yaptıkları başarılı işlerden dolayı selamlamıştır.

24 Mayıs 1938 tarihinde Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâleti bütçeleri doğrultusunda alınan kararlar, genel çocuk sağlığı konusunu yakından ilgilendirmiştir. Bu kararların en önemlileri ise, 1. Doğumun sayısını arttırma ve kolaylaştırma ve çocuk ölümünü azaltmaya yarayacak tedbirler, 2. Annelerin doğumdan evvel ve doğumdan sonra sıhhatlerinin vikayesi, 7. Çocukluk ve gençlik hıfzıssıhhasına ait işlerle çocuk sıhhat ve bünyesinin muhafazasının sağlanması ve 8. Mektep hıfzıssıhhası şeklindedir.

347

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Bunun dışında TBMM’de kabul edilen 18. maddede, il özel idareleri bütçelerinin, Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekaleti’nin uygun görmesi ile, verem, frengi ve çocuk ölümleri mücadelesine ait hıfzıssıhha dispanserlerine, sıtma ve frengi ilaçları tedarikine ve sıtma kanununda belirtilen sıtma alanlarının izolesine harcanacağı belirtilmiştir.

348

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Çocuk hıfzıssıhhasını açıklayan 6. fasıl ile ilgili Kırklareli Milletvekili Doktor Fuat Bey TBMM’de çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Bu fasılın çocukluk ve gençlik korunmasına yönelik birinci kısmı çocuk hıfzıssıhhası, çocuk düşürmek, doğum, metruk çocuklar, sütineler, süt damlası, ilk ve orta mektepler ve çocukların sıhhi terbiyesi hakkındadır. Fuat Bey’de Çocukları korumanın bir memleketin nüfusunun korunması için ne derece önemli olduğunu, Türkiye’de çocuk ölümlerinin birçok medeni ülkelerdekilere oranla çok daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı da çocukluk koruması ile ilgili derin araştırma yapıp çocuk yararı için gerekli kanunlara benzer kanunlar üzerinde çalışıldığına dikkat çekmiştir. Fuat Bey ayrıca fasılın ikinci kısmını oluşturan süt konusunun da ne kadar önemli olduğunu anlatarak bununla ilgili gerekli hükümler verildiğini belirtmiştir.

Bunun dışında Doktor Fuat Bey hıfzıssıhha kanunundan bahsederken, yedinci fasılın işçiler hıfzıssıhhasına yönelik olan kısmında çocukların, kadınların, işçi ve amelenin sağlıklarının korunması için ve kaza gibi bir sebeple yaşayacakları maddi zararların ve hastalıkların tedavisi için kapsayıcı kararların alındığını belirtmiştir.

Yine Doktor Fuat Bey Umumi Hıfzıssıhha kanunu ile, alkol ve tütünün çocuklar için tamamen yasaklanması üzerine düşüncelerini açıklayarak çocukların küçük yaşta eğer yasak olmazsa tütüne alışmalarının kolay olduğunu ve tütüne alışınca da bu alışkanlıktan vazgeçemediklerini ancak çocukları bundan korumanın gerekliliğini belirtmiştir. Bununla beraber Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile alınan çocuk ile ilgili alınan kararlar şunlardır: 1. Çocukların içki ve tütün kullanmaları yasaklanmıştır. 2. Çocuklara içki satmak ve vermek yasaklanmıştır. 3. İçki ve tütün kullandıkları görülen çocuklar velilerine teslim, içki ve tütünleri müsadere olunur. 4. Çocuklara içki ve tütün satanlar veya verenlerden beş liradan elli liraya kadar nakit para cezası alınır. Tekrarı halinde iki aya kadar hapis ile cezalandırılır.

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

5. İçki tabiri bütün alkol içeren meşrubatı ve çocuk tabiri on sekizinci yaşı kapsamaktadır. 6. Bu kanun neşri tarihinden itibaren geçerlidir. 7. Bu kanunun hükmünü icraya Dahiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

Umumi Hıfzıssıhha Kanununda çocuk hıfzıssıhhasına ait bazı maddeler düzenlenmiştir. Bunlardan 156. maddede, altı veya daha fazla çocukları olan kadınlara madalya verilmesi uygun görülerek madde o şekilde düzenlenmiştir. 162. maddede nüfusu kırk binden fazla olan bölgelerde belediyeler süt çocuğu muayene evleri tesis edebilirlerse süt damlası tesisleri inşa edilmesi uygun görülmüştür. 176. maddede on sekiz yaşının altında olan çocukların kahvehane, gazino, cambazhane ve lokantalarda çalışmalarının büyük bir problem yaratmayacağı bu gibi kişilerin yalnız bar, kabara dans salonları ile hamamlarda istihdamının yasaklanması uygun görülmüştür.

285 ve 286. maddelerde ise daha önce Kırklareli Milletvekili Dr. Fuat Bey'in, çocukların içki ve tütün kullanmaları ve yedi yaş ve daha aşağı yaşlardaki çocukların sinemaya gitmeleri hakkındaki kanun teklifleri değerlendirilmiştir. Buna göre çocukların içki içmemeleri ve küçük yaşta çocukların sinemaya kabul edilmemeleri Umumi hıfzıssıhha kanununda bu kararın açık bir şekilde mevcut bulunması ve ayrıca çocukların tütün içmemeleri hakkındaki teklifin uygulanabilirliğinin görülmemesi sebebiyle, her iki kanun teklifinin de reddedilmesine karar verilmiştir. (TBMMZC, D.3, C.12, 18.5.1929: 121).

10. SAĞLIKLI VE GÜRBÜZ ÇOCUK YETİŞTİRMENİN ÖNEMİ

Atatürk Dönemi siyasetinde ve ağırlıklı olarak TBMM'de, çocuklar ve onların sağlıkları ile ilgili alınan kararların oldukça fazladır. Bununla beraber çocuk sağlığı konusunda çokça halkı bilgilendirici çalışmalar yapılmaya çalışılmıştır. Çocuklara temiz hava aldirmek, çocukların gücünü ve sağlığını arttırarak verem, zatürre gibi hastalıkları azalttığından dolayı halka tavsiye edilmiştir. Akşam, 23.04.1934: 1).

Mustafa Kemal Atatürk'ün meclis açış konuşmalarında gelecek açısından çocuk ve gençlerin sağlığına ne kadar önem verdiğini ve özellikle Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığının bu konuda ne kadar çalıştığını vurguladığını görürüz.

349

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Atatürk 1 Kasım 1934 tarihinde meclis açış konuşmasında çocuk sağlığı için *"Ulusun, ulus gençlerinin, çocuklarının sağlıkları, sağlamlıkları, gürbüzlükleri; üzerini; düştüğümüz çok gerekli bir diriklik iştir."* diyerek Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığının bu yolda çalışmakta olduğunu anlatmıştır. (TBMMZC, D.4, C.4, 1.11.1934: 4).

Yine Atatürk 1 Kasım 1937 tarihli meclis açış konuşmasında Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığının *"Sağlam ve gürbüz nesil, Türkiye'nin mayasıdır, prensibini, pek iyi kavrayarak çalışmakta olduğunu takdire değer bulurum."* diyerek çalışmaların iyiye gitmekte olduğunu ifade etmiş ve bundan memnuniyetini dile getirmiştir. (TBMMZC, D.5, C.3, 1.11.1937: 3).

350

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Muğla Milletvekili Hüsnü Kitapçı 23 Mayıs 1938 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmada çocuk sağlığı konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre nüfusu arttırmak için iki yol vardır. Bunlardan birisi evliliği teşvik etmek diğeri ise mevcut nüfusu korumaktır. Ona göre evliliği teşvik konusunda desteğe ihtiyaç bulunmazken, hayatın idamesi konusu ile ilgili kararlar alınması gereklidir. Yeni doğan çocuklar için bilgilendirme ve bakım gereklidir. Bunun dışındaysa ekonomik durumu kötü olan ailelere gerekli yardım yapılmalıdır. Bir diğer dikkat çekici nokta ise sağlık konusunda hekim yetersizliğinin çok oluşu ve bundan dolayı yaşanan çocuk ölümleridir. Her kazaya hekim mevcut şartlarda gönderilemeyeceğinden dolayı buna bir çözüm olarak gezici sağlık teşkilâtı kurularak ülkenin her yerine ulaştırılabilmesidir. Bu şekilde Hüsnü Kitapçı sağlık konusunda yapılabilecek iyileştirmeler üzerine dikkat çekerek görüşlerini sunmuştur. (TBMMZC, D.5, C.25, 23.5.1938: 126).

Genel olarak baktığımızda çocuğu ilgilendiren bütün sağlık çalışmaları mecliste milletvekillerinde ayrı ayrı ifade edilse de politika açısından genel sağlık çalışmaları kapsamında ele alındığını görülmektedir. Hükümetin bu konuda çalışmalarına bakıldığında hekimlik hizmetlerini, salgın hastalıkları genel bütçeden finanse etmiştir. Bundan dolayı ülke çapında sıtma savaş teşkilatı, trahom ve frenginin yaygın olduğu bölgelerde bu hastalıklarla savaş ördütleri kurulmuştur. Ankara'da Hıfzıssıhha Enstitüsü kurulmuş bulaşıcı hastalıklar ile mücadele için laboratuvar hizmetleri, aşı ve serum üretilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Numune hastaneleri kurulmuş hekim gereksinimleri karşılanmaya çalışılmıştır. Hemşire, ebe gibi

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

sağlık personeli yetiştirilmesi konusunda da çaba harcanmıştır. Bakanlık, koruyucu sağlık hizmetlerini hekimler için daha ilgi çekici bir hale getirmek amacıyla, devletin memurlara verdiği maaştan çok daha yüksek bir ücret sistemini kabul etmiştir. Örneğin; bir sıtma savaşı hekiminin maaşı bir validen fazla, trahom savaşı teşkilatı başkanının maaşı ise, milletvekili maaşının 3 katı olarak uygulanmıştır. Hükümetin hekimlere verdiği bu ayrıcalıklı statü, sağlık hizmetlerine verilen önemin çok önemli bir kanıtı olarak görülmektedir. (Ağırbaş vd., 2011: 745).

SONUÇ

Çocuk Sağlığı açısından Atatürk Dönemi olarak ifade ettiğimiz 1920-1938 arası dönemde çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Gelecek nesil açısından vatan evladı olarak bakılan çocuklar için en etkili tedbirler alınması Milletvekillerinin tartışma ve üzerinde çözüm üretme konularından olmuştur.

TBMM'nin açılıp Sıhhat Ve İctimai Muavenet Vekaleti (Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığı) kurulduğunda, henüz Kurtuluş Savaşı dahi başlamamıştı. Ancak, TBMM'de 13 Eylül 1920 gibi erken bir tarihte çocuk ve nesil kavramının üzerinde durulmuş ve çocukları koruyucu tedbirler alınması gerektiği ifade edilmiştir. Aşının önemi, sağlık yatırımlarının doğru kullanılması, bütçenin çocuk sağlığını arttırmak için fazlaştırılması, alternatif beslenme yöntemleri, çocuk ölümlerinin araştırılarak çözüm odaklı çalışmalar yapılması, gerektiğinde sosyal yardım kuruluşlarından destek almak ve Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığının pozitif yönlü çabaları bu dönem içinde çocuk sağlığını arttırma çabaları arasında sayılmaktadır.

Bundan sonra gebelere, doğum yapan annelere ve ailelere bilgilendirici kitapçıklar verilmesi, hastane, dispanser, hekim ve hekim dışı sağlık personelinin sayısının artırılması ve köylere sağlık hizmeti götürülmesi, sağlanmıştır. Sağlık sektörünün her alanında ihtiyaç duyulan, bazılarının hala yürürlükte olduğu, temel yasalar hazırlanmış ve kararlılıkla uygulanmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün çocuk sağlığı konusunda yaklaşımları dikkat çekici olmuştur. O, sağlam ve gülbüz nesil kavramlarını özellikle meclis açış konuşmalarında vurgulamıştır. Atatürk,

Ayşe Nur REÇBEROĞULLARI

memleket çocuklarının sağlıklarını, bu konuda yapılan çalışmaları desteklemiş ve bu konuyu bir sorumluluk olarak üzerine vazife bilmiştir. Bundan dolayı da Atatürk Döneminde özellikle TBMM’de etkin çalışmalar yapılmıştır. Bu bakımdan Atatürk dönemi sağlık politikasının her bakımdan günümüz sağlık politikalarının planlamasına yol gösterecek, örnek oluşturacak bir nitelikte olduğu görülmektedir.

352

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

**Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri**

KAYNAKÇA

Ağırbaş, İsmail; Akbulut, Yasemin; Önder, Ömer Rıfki (2011). "Atatürk Dönemi Sağlık Politikası". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 48, Güz, 733-748.

Atatürk, Mustafa Kemal (2010). *Medeni Bilgiler*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Cumhuriyetin Çocuk Bakım Öğütleri, (23.04.1929), Cumhuriyet.

Çanak, Erdem (2013). "Akgünler Gazetesi ve Gazetede Adana Halkevi". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt. XXIX, 1-45.

Çocuk Bayramı Münasebetiyle Çocuk Mevzuu İle Uğraşanların Mütalaaları, (23.04.1931), Akşam.

Çocuklarımızı Çok İtina İle Yetiştirmeli, (23.04.1934), Akşam.

Duman, Sabit (2009). "Cumhuriyet Döneminde Sağlıklı Birey Yetiştirmek". *Atatürk Dönemi Sağlık Tarihi Kongresi (1920-1938)*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 705-715.

Özsarı, Mustafa (2002). "Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebî Ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Tanış, Cihat (2019). "Türkiye'nin Sıhhi ve İctimai Coğrafyası Eserlerine Göre Verem Hastalığının Seyri". *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2830-2846.

T.C. Resmi Gazete (1929). Devlet davalarını intaç eden avukat ve saireye verilecek vekalet ücreti hakkındaki 4.2.1929 tarih ve 1389 numaralı kanuna tevfikân tanzim olunan talimatname, (25.07.1929). No.1250, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1250.pdf> 06.09.2017 11.54 (Erişim Tarihi: 06.09.2019).

T.C. Resmi Gazete (1929). TBMM Kararları, (20.12.1928)., No. 1071, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13084.pdf> 06.09.2017 11.57 (Erişim Tarihi: 06.09.2019).

Tuğluoğlu, Fatih (2008). "Türkiye'de Sıtma Mücadelesi (1924-1950)". *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 351-359.

Türk Dil Kurumu (1988). "Ararot" Türkçe Sözlük 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara.

Türk Dil Kurumu (1988). "Kinin" Türkçe Sözlük 2, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1336). D.1, C.4, 2.5.1336 (1920).

353

IJSl 13/1
Haziran
June
2020

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1336). D.1, C.4, 13.9.1336 (1920).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1337). D.1, C.9, 4.4.1337 (1921).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1337). D.1, C.9, 4.4.1337 (1921).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1337). D.1, C.9, 4.4.1337 (1921).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1338). D.1, C.22, 21.8.1338 (1922).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1338). D.1, C.19, 24.4.1338 (1922).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1338). D.1, C.22, 7.9.1338 (1922).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1339). D.2, C.2, 26.9.1339 (1923).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1339). D.2, C.3, 20.10.1339 (1923).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1339). D.2, C.3, 20.10.1339 (1923).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1340). D.2, C.6, 19.2.1340 (1924).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1340). D.2, C.1, 15.11.1340 (1924).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1340). D.2, C.10, 27.11.1340 (1924).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1340). D.2, C.10, 27.11.1340 (1924).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1341). D.2, C.15, 1.3.1341 (1925).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1341). D.2, C.15, 9.3.1341 (1925).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1341). D.2, C.18, 22.4.1341 (1925).
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1926). D.2, C.25, 16.5.1926.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1926). D.2, C.28, 16.12.1926.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1927). D.2, C.29, 26.2.1927.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1927). D.2, C.30, 26.3.1927.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1927). D.2, C.31, 12.4.1927.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1928). D.3, C.3, 29.3.1928.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1928). D.3, C.3, 22.4.1928.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1929). D.3, C.10, 4.4.1929.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1929). D.3, C.12, 18.5.1929.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1929). D.3, C.12, 18.5.1929.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1929). D.4, C.4, 1.11.1934.

*Çocuk Sağlığının Atatürk Dönemi Siyasetindeki ve
Meclis Gündemindeki Yeri*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1929). D.5, C.3, 1.11.1937.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (1929). D.5, C.25, 23.5.1938.

Uyar, Hakkı (1993). "Cumhuriyet Döneminde Manisa'da Eğitim (1923-1950)",
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk
İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

355

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

SUMMARY

Turkey Grand National Assembly deputies, who have been established, considered right in the first moment, the future of a nation in almost every subject. Even when the topic was regarding children, they did not abandon their good intentions. The deputies, who regarded the nation's health as a promise to the nation, took up the issue of health and tried to take every political step to keep the homeland children alive. Health care has gained importance as much as the importance of military investments in Atatürk period. Which is an important process fixed by law, in which aid is provided to children living in the villages and how much benefit will be provided with available technique and materials. Especially in terms of population increasing, it is an issue that the ministry of health attaches importance to protecting the existing child sanitation, rather than creating new births. In order for a child to grow up well, it needs to drink milk. Medicines considered being curative in this period, such as quinine, arrowroot, were distributed against disease. In this context, training doctors and pharmacists gained importance. Recommendations to use, especially taxes in this manner, can be seen in records. It is also among the suggestions of the deputies to distribute guidance booklets for parents while raising children.

356
IJSI 13/1
Haziran
June
2020

With the General Public Health Law, the Ministry of Health's work on child sanitation and the importance it attaches to it has been of great importance in terms of child health. With the vaccination law, foods, medicines and efforts to keep children away from alcohol and drugs have led to long negotiations by parliament. Particularly positive results were obtained in discussions about abortion, childbirth, abandoned children, wet nurse, milk drop, primary and secondary schools and medical education of children. Deputies, aware of the importance of protecting children in protecting and increasing the population of a country, stated that child deaths were due to mistakes believed to be true. Considering all these, it was noteworthy that child sanitation was handled separately from adults. In order to bring healthy and strong individuals to the society, significant gains have been achieved as a result of the studies on children.